

Subject Area
Education Management

Year: 2022
Vol: 8 Issue: 102
PP: 2886-2899

Arrival
15 June 2022

Published
30 September 2022

Article ID Number
64094

Article Serial Number
07

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.2922/8/sssj.64094>

How to Cite This Article

Hasanov, F., Yalçın, S. & Bahar, H. H. (2022). "Türkiye'ye Lisansüstü Eğitim için Gelen Azerbaycan Cumhuriyeti Vatandaşlarının Sorunları ve Çözüm Yaklaşımları"

International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587)
Vol:8, Issue:102;
pp:2886-2899

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Türkiye'ye Lisansüstü Eğitim için Gelen Azerbaycan Cumhuriyeti Vatandaşlarının Sorunları ve Çözüm Yaklaşımları

Problems and Solution Approaches of Citizens of the Republic of Azerbaijan Coming to Turkey for Graduate Education

Fuad Hasanov¹ , Sinan Yalçın² , Hüseyin Hüsnü Bahar³

¹ Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ABD, Erzincan, Türkiye

² Doç. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Erzincan, Türkiye

³ Prof. Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Erzincan, Türkiye

ÖZET

Araştırmanın amacı Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olup Türkiye'ye lisansüstü eğitim için gelen öğrencilerin yaşadığı problemleri tespit etmek, yaşadıkları bu problemleri nasıl çözdüklerini ve bu problemlerin çözümü ile ilgili olarak varsa önerilerini belirlemektir. Nitel-betimsel bir durum çalışması olan bu çalışmada veriler 15 gönüllü katılımcıdan görüşme yoluyla sağlanmıştır. Katılımcılardan 13'ü yüksek lisans ikisi ise doktora düzeyinde bir programa kayıtlı veya mezundur. Katılımcıların her birine bir kod verilmiş ve toplanan sesli kayıtlar metne dönüştürülmüştür. Daha sonra araştırma soruları doğrultusunda tablolar oluşturulmuş ve yorumlanmıştır. Eğitim öğretim süreci ile ilgili sorun yaşamayan öğrencilerin yanı sıra, sorun yaşayan öğrencilerin olduğu; sorun yaşayanların internet çalışması yaparak, ders konularını ezberleyerek, ek çalışma ve alıştırma yaparak öğretim sürecinde karşılaştıkları problemleri çözmeye çalıştıkları anlaşılmıştır. Sosyo-kültürel uyumla ilgili 11 öğrenci sorun yaşamadığını belirtirken dört öğrenci sorun yaşadığını belirtmiştir. Sorun kaynaklarının dil kaynaklı iletişim ve pandemi sebebi ile alınan tedbirler kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Mali, idari ve resmi işlemlerle ilgili dört öğrenci sorun bildirmiştir. Görevli memurların yanlış yönlendirmesinin yanı sıra ücret artışı kaynaklı problemler belirtilmiştir. Bir öğrenci de kaldığı yurt kaynaklı problem belirtmiştir. Katılımcıların ağırlıklı olarak birlikte ev kiralarak, birkaç öğrencinin de yurttan kalarak konaklama problemlerini çözdüklerini ifade etmişlerdir. Ancak ev kiralama veya konaklama konusunda sorun yaşayan katılımcıların olduğu tespit edilmiştir. Belirlenen sorunların yanı sıra çözüm önerilerinin ilgili literatür ile uyumlu olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Öğrenciler, Uluslararası Lisansüstü Öğrenciler, Uluslararası Öğrencilerin Yaşadığı Sorunlar, Uluslararası Öğrencilerin Uyumunu, Sosyo-Kültürel Uyum

ABSTRACT

The aim of the research is to determine the problems experienced by students who are citizens of the Republic of Azerbaijan and come to Turkey for graduate education, how they solve these problems and their suggestions, if any, regarding the solution of these problems. In this study, which is a qualitative-descriptive case study, data were obtained from 15 volunteer participants through interviews. Thirteen of the participants are enrolled in or graduated from a graduate-level program. Two students are enrolled or graduated from a doctoral level program. Each of the participants was given a code and the collected audio recordings were converted into text. Then, tables were created and interpreted in line with the research questions. In addition to students who do not have problems with the education and training process, there are students who have problems; It was understood that those who had problems tried to solve the problems they encountered during the teaching process by doing internet work, memorizing the course topics, and doing additional work and exercises. While 11 students stated that they had no problems with socio-cultural adaptation, four students stated that they had problems. It has been determined that the sources of the problem are due to language-based communication and the measures taken due to the pandemic. Four students reported problems with financial, administrative and official transactions. In addition to the misdirection of the civil servants, the problems caused by the increase in wages were stated. One student also stated a problem arising from the dormitory he stayed in. They stated that the participants mostly solved their accommodation problems by renting a house together and a few students staying in the dormitory. However, it has been determined that there are participants who have problems with renting a house or accommodation. In addition to the identified problems, it was seen that the solution proposals were compatible with the relevant literature.

Keywords: International Students, International Graduate Students, Problems Experienced By International Students, Integration Of International Students, Socio-Cultural Integration

1. GİRİŞ

Küreselleşme sürecinin diğer alanlara olduğu gibi, eğitim alanına da çeşitli yansımaları olmuştur. Bu süreçte oluşan ekonomik pazar üniversiteleri de etkilemiş, uluslararası öğrenciler oluşan bu ekonomik pazarın önemli birer oyuncusu olmaya başlamışlardır (De Wit, 2002). Böylece yurtdışında eğitim, uluslararası öğrenci gibi kavramlar daha sık duyulmaya başlanmıştır. Yurtdışında eğitim, öğrencilerin öğrenimlerinin bir bölümünü veya tamamını kendi ülkelerinin dışındaki başka bir ülkede sürdürmesidir. Öğrencilerin yurtdışında eğitim almayı tercih etmelerinin çeşitli sebepleri olabilir. Örneğin öğrencilerin herhangi bir sınava tabi tutulmadan istekleri doğrultusunda başka bir ülkede öğrenim görme imkânına sahip olması bu sebeplerden birisi olarak görülebilir. Diğer taraftan burs ve benzeri destekler yabancı bir ülkede eğitim almayı cazip hale getirebilir. Bunların dışında, kişinin uluslararası geçerliliği olan bir diplomaya sahip olma isteği de yurt dışında eğitim alma tercihini etkileyebilir. Ayrıca yabancı bir kültürle tanışma, farklı bir kültürden arkadaşlar edinme, farklı iş fırsatları oluşturma, kariyer planlaması yapma vb. diğer sebepler de yurt dışı eğitim tercihinde etkili olabilir.

Son on yılda Türkiye Cumhuriyeti, uluslararası öğrenci sayısında artış yaşayan ülkelerden biri haline gelmiştir. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarına kayıtlı yabancı öğrenci sayısı 2001 yılında 16.656 iken bu sayı 2018 yılında 125.138'e yükselmiştir (YÖK, 2019, s. 25). Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının uluslararası öğrencileri çekebilmesi için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri Yükseköğretim Kurulu'nun merkezi ve zorunlu olan Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı'nı (YÖS) 2010 yılında kaldırması ve öğrencilere üniversite seçmelerinde özgürlük tanınmasıdır (Avcı vd. 2018). Çeşitli ülkelerle yükseköğretim alanında mutabakat zaptı imzalanmış, bu da yabancı öğrencilerin Türkiye'ye gelişini kolaylaştırmıştır. Mutabakat zaptları, çeşitli işbirliği alanları belirleyerek her iki ülkenin yükseköğretim kurumları arasında akademik ve bilimsel değişimleri organize etmek suretiyle taraflar için kurumsal bir çerçeve oluşturmayı amaçlamaktadır (YÖK, 2019, s. 29).

Yapılan bazı araştırmalar, farklı ülkelerle vatandaşlık bağı olan öğrencilerin Türkiye'deki yükseköğrenimleri süresince çeşitli sorunlarla karşılaştığını göstermektedir. Karşılaşılan bu sorunlar, öğrencinin geldiği ülkeye ve kültüre göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu kapsamda uluslararası öğrencilerin öğrenim amaçlı gittikleri yerlerde akademik sorunların yanında ekonomik, sağlık, yalnızlık, kişiler arası çatışma da yaşayabileceği belirtilmiş olup, öğrencilerin hâlihazırda yaşadıkları ve ileride yaşayacakları sorunlara farklı bir bakış açısıyla yaklaşılmasının önemli olduğu ifade edilmektedir (Yıldırım ve Köksal, 2017). Yapılan bir çalışmada (Çelik, 2013), yabancı uyruklu yükseköğretim öğrencilerinin karşılaştığı sorunlar uyum, ekonomik, barınma ve ulaşım başlıkları altında gruplandırılmıştır. Diğer bir çalışmada (Kumcağız, Dadashzadeh ve Alakuş, 2016) bu sorunlar dil sorunları, sosyo-kültürel sorunlar, uyum sorunları ve kişisel sorunlar başlığı altında ele alınmıştır. Yapılan bir çalışmada (Kıroğlu, Kesten ve Elma, 2010), yabancı öğrencilerin Türkiye'de arkadaşlık ilişkileri, dışlanma, ön yargı konularında da bazı sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir. Aynı çalışmada ayrıca, Azerbaycan'dan gelen öğrencilerin ekonomik sorunların yanı sıra, Azerbaycan dilinin Türkiye'de kullanımı ile ilgili sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. Üniversitelerde yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarı düzeyleri, yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerinin ele alındığı bir çalışmada (Şahin ve Demirtaş, 2014), yabancı uyruklu öğrencilerin daha çok akademik başarının yanı sıra, okul harçları, yemek kartı, ulaşım, dil ve barınma konularında sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Yabancı uyruklu yüksek lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları ile ilgili bir çalışmada (Aslan ve Babirzade, 2020), öğrencilerin sorunları insan ilişkileri, ekonomik sorunlar, barınma, ev özlemi, yemek, giyim ve gelenek-görenek temaları altında incelenmiştir. Türk cumhuriyetlerinden Türkiye'ye gelen yükseköğretim öğrencilerinin akademik ve sosyal beklentilerinin karşılanma düzeyi ile ilgili bir çalışmada (Enterieva ve Sezgin, 2016) öğrencilerin akademik, sosyal ve eğitim destek hizmetleri kapsamında bazı sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Aynı çalışmada ayrıca, lisansüstü eğitim için Azerbaycan'dan Türkiye'ye gelen öğrencilerin öğretim ile ilgili bazı sorunların yanı sıra sağlık, barınma, kültürel uyum, eğitim kaynaklarına ulaşma gibi konularda bazı sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir. Yabancı uyruklu öğrencilerin uyumu ile ilgili bir çalışmada (Usta, Sayın ve Güzelipek, 2017) yabancı uyruklu öğrencilerin ulaşım, sosyal etkinliklere katılım, dil eğitimi, barınma, ekonomik konularda sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. Türkiye'de yükseköğrenim gören uluslararası öğrencilerin karşılaştığı yönetsel sorunların ele alındığı çalışmada (Sasa, 2017), yabancı öğrencilerin harç ve yurt ücretlerinin pahalılığı, yemek bursunun yetersizliği, okula uyum ve öğrenci işleri ile ilgili sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Türkiye'de öğrenim gören öğretmen adayları ile ilgili bir çalışmada (Gültekin, 2015), yabancı uyruklu öğrencilerin en çok Türkçe konusunda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Türk üniversitelerindeki uluslararası öğrencilerin yükseköğretim taleplerini etkileyen faktörlerin incelendiği bir çalışmada, öğrencilerin dil yetersizliğinden dolayı derslerinde başarısızlıklar yaşadıkları, sosyal uyum sağlamada güçlük çektikleri ve ekonomik yetersizlik sorunu yaşadıkları tespit edilmiştir (Radmard, 2017). Uluslararası öğrencilerin akademik ve sosyal yaşamlarında karşılaştıkları sorunlarla ilgili çalışmada, oryantasyon eksikliği, iletişim eksikliği, eğitimin niteliğine dair endişe, ekonomik durum ve sıra hasreti gibi sorunlar tespit edilmiştir (Topal ve Tauscher, 2020).

Yapılan bir araştırmada, kültürel yakınlık uluslararası öğrencilerin Türkiye'de yükseköğretimi tercih etme nedenlerinin başında gelmektedir (Radmard, 2017). Türkiye'nin yükseköğretim sağlama bakımından gelişmiş bir ülke olması ve öğrencilerin ülkelere göre ekonomik bakımdan gelişmiş bir ülke olması diğer iki önemli tercih sebebi olarak tespit edilmiştir. Türkiye, özellikle Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Topluluklarından gelen yabancı uyruklu öğrenciler açısından kültürel olarak kendilerini çok yabancı hissetmeyebilecekleri bir ortamdır. Kültürel benzerlikler bir anlamda hem bu öğrenciler için hem de Türkiye'deki üniversiteler için bir avantaj oluşturmaktadır (Gökyer, 2017). Türkiye açısından kültürel yakınlık denilince ilk akla gelen ülkelerden birisi kuşkusuz Azerbaycan'dır. Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrenci sayıları bunun önemli göstergelerinden birisidir. Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarına, 2017-2018 öğretim yılında kayıtlı olan yabancı öğrenci sayısı bakımından Azerbaycan vatandaşları Suriye'den sonra ikinci sırada bulunmaktadır. Azerbaycan vatandaşları için Türkiye'de yükseköğretim görme eğiliminin son on yılda önemli bir artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Azerbaycan Türkiye ile yükseköğretim alanında mutabakat zaptı imzalayan ülkelerden birisidir (YÖK, 2019, s. 29). Mutabakat zaptının 2017 yılında imzalanmasının da Azerbaycan uyruklu öğrenci sayısının artışına katkı sağladığı

düşünülmektedir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK, 2022) kayıtlarına göre 2013-2014 öğretim yılında 6.901 Azerbaycan vatandaşı Türkiye'deki yükseköğretim programlarına kayıtlı iken, COVID – 19 Pandemisi yaşanmasına rağmen, bu sayı 2020-2021 öğretim yılında 23.770'e çıkmıştır. Bu sonuçlar Türkiye'deki yükseköğretim programlarının Azerbaycan vatandaşı olan gençler için önemli bir çekim merkezi olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de uluslararası öğrenci kabulünde her üniversite kendi kriterlerini belirlemektedir. Genellikle ulusal ve uluslararası sınavlar, ortaöğretim mezuniyet derecesi veya ağırlıklı not ortalamasının yanı sıra üniversite tarafından hazırlanan sınavlar göz önüne alınmaktadır. Her yıl alınacak öğrenim ücretinin alt ve üst sınırları Bakanlar Kurulu tarafından belirlenirken, üniversiteler de bu alt ve üst sınırlar içinde kendi programlarına kayıt yaptıracak olan öğrenciler için miktar belirlemektedir. Diğer taraftan, Vakıf üniversitelerindeki öğrenim ücretleri ise üniversitenin yetkili kurulları tarafından belirlenmektedir. Burs, maddi imkanları kısıtlı olan yetenekli bireyler için uluslararası eğitimde önemli bir imkân oluşturmaktadır. Türkiye, uluslararası öğrencilerin ekonomik, sosyal ve kültürel bazı sorunlarının çözümüne katkı sağlamak için belli kriterleri sağlayan öğrencilere burs, yurt ve dil öğretimi imkanları sağlamaktadır. Türkiye'de öğrenim görecektir olan yabancı öğrencilere verilen burslardan birisi de "Uluslararası Öğrencilere Türkiye Bursları"dır (YÖK, 2019). Devlet tarafından finanse edilen bu bursu alan öğrencilerin, harç ile diğer bazı okul masraflarının yanı sıra, sağlık sigortası ve ülkelerinden ilk geliş ve mezuniyet sonrası dönüş ücretlerinin bir kısmı karşılanır.

Bilimsel araştırmaların amaçlarından birisi de problemleri tespit etmektir. Yapılan bu çalışma Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olup Türkiye'deki yükseköğretim programlarına kayıtlı veya mezun olan öğrencilerin eğitim-öğretim, sosyal yaşam, kültürel uyum, mali, idari, resmi, barınma ve sağlık konularında yaşadıkları problemleri tespit etmenin yanı sıra, yaşadıkları bu problemlere yönelik çözümleri ve çözüm önerilerini tespit etmek bakımından önemli görülmektedir. Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olan öğrencilerle ilgili tespit edilen hususlar, diğer ülke vatandaşı olan öğrencilerin sorunlarının tespit edilmesi ve çözülmesi bakımından katkı sağlayabilir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olup Türkiye'ye lisansüstü eğitim için gelen öğrencilerin yaşadığı problemleri tespit etmek, yaşadıkları bu problemleri nasıl çözdüklerini ve bu problemlerin çözümü ile ilgili olarak varsa önerilerini belirlemektedir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olup Türkiye'deki lisansüstü eğitim programlarına kayıtlı veya mezun olan öğrenciler;

- ✓ Eğitim ve öğretim ile ilgili ne tür problemler yaşamaktadır?
- ✓ Sosyal yaşam ve kültürel uyum ile ilgili ne tür problemler yaşamaktadır?
- ✓ Mali, idari ve resmi işlemler ile ilgili ne tür problemler yaşamaktadır?
- ✓ Barınma ve sağlık ile ilgili ne tür problemler yaşamaktadır?

Konularında yaşamış olduğu problemleri, çözüm yöntemlerini ve çözüm önerilerini tespit etmektir.

2. YÖNTEM

Çalışma nitel-betimsel bir durum çalışması olarak planlanmıştır. Nitel araştırma olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde incelenmesine yöneliktir. Sosyal bilimler ve eğitim bilimleri için doğal ortamda oluşan davranışlar ve bireysel deneyimler önemlidir. Doğal ortamda oluşan davranış ve bireysel deneyimlerle ilgili çalışmalarda nitel yöntemlerin kullanılması daha anlamlı olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Yapılan çalışmada Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olup Türkiye'de lisansüstü öğrenim deneyimine sahip olan kişilerin eğitim-öğretim, sosyo-kültürel yaşam, mali, idari, resmi işlemler ile barınma ve sağlık konusunda yaşadıkları problemleri ve bu problemlere yönelik çözüm süreçleri ile çözüm önerilerini bu süreci yaşayanların bakış açısıyla tespit etmek ve değerlendirmek amaçlanmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma grubu Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olup Türkiye'deki lisansüstü eğitim programlarına kayıtlı veya lisansüstü programlardan mezun öğrencilerden oluşmaktadır. Gönüllü katılımın esas olması sebebiyle, veriler katılma koşullarını sağlayan ve çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 15 kişiden toplanmıştır.

Tablo 1. Çalışma grubunun cinsiyet, kayıtlı-mezun olunan program ve kayıtlı-mezun olma durumuna göre dağılımı

Değişken	Alt boyut	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	10	% 66,6
	Kadın	5	% 33,3
Kayıtlı veya mezun olduğu programa göre	Yüksek lisans	13	% 86,7
	Doktora	2	% 13,3
Kayıtlı veya mezun olma durumuna göre	Kayıtlı	10	% 66,6
	Mezun	5	% 33,3

Çalışma grubunun cinsiyet, kayıtlı-mezun olduğu program ve kayıtlı-mezun olma durumu Tablo 1’de verilmiştir. Toplam 15 katılımcının beşi kadın, onu ise erkektir. Yüksek lisans programı grubunda olan 13 katılımcının dokuzu halen kayıtlı iken dördü mezundur. Doktora programına kayıtlı olan iki kişiden birisinin öğrenimi halen devam ederken diğeri mezun konumundadır.

2.2. Verilerin Toplanması

Veriler görüşme yoluyla elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme süreci, görüşmeciye gerektiğinde soruları değiştirme kolaylığı sağlamak ve yeni sorular sorulmasına imkân sağlamaktadır (Güler, Halıcıoğlu ve Taşkın, 2013, s. 113). Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular üç alan uzmanının da görüşü alınarak son haline getirilmiştir. Oluşturulan soruların kolay anlaşılmasına, amaca uygun olmasına ve görüşülen kişiyi yönlendirmesine dikkat edilmiştir. Görüşme süreci, Azerbaycan Türkçesine hâkim araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Gelen cevaplar doğrultusunda ihtiyaç duyulduğunda ilave sorular sorularak görüşme süreci sürdürülmüştür. Her bir görüşme yaklaşık olarak 25 dakika sürmüştür. Görüşme süreci, ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alınmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme sürecinde toplanan bilgiler sesli olarak dinleme yapıldıktan sonra yazıya dökülmüştür. Katılımcıların cevaplarına bütüncül bir yaklaşım sergilemek düşüncesi ile yazılı hale getirilen metin birkaç defa okunmuş, verilen cevaplar ve cevaplardaki ana temalar belirlenmiştir. Ana temaları belirlenen cevaplar daha sonra kodlanmış, gruplandırılmış, frekansları belirlenerek tablolara dönüştürülmüştür. Son olarak oluşturulan tablolar araştırma amaçları doğrultusunda betimlenmiş ve yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında verilerin analizinden elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Araştırmada etik ilkeler kapsamında katılımcıların isimleri gizli tutulmuş katılımcıların isimleri baş harfleri ile kodlanmıştır. Aynı isimli şahıslara adlarının sonuna 1,2,3,4 gibi numaralar eklenmiştir.

3.1. Eğitim ve Öğretimle İlgili Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcılara sorulan “Kayıtlı veya mezun olduğunuz üniversitedeki eğitim-öğretim ile ilgili sorunlarınız oldu mu? Varsa bu sorunlar nelerdir? Bu sorunları nasıl çözüyorsunuz/çözdünüz? Bu sorunlar ile ilgili çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar özetlenerek Tablo 1’ de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların eğitim- öğretim ile ilgili yaşadıkları problemler, çözüm yöntemleri ve çözüm önerileri

Problemler	Katılımcı
Eğitim-öğretimle ilgili bir sorun yaşamadım	M, S, K, G, H
Sınav süreleri yeterli değil	F, M
Okulda işlenen derslerin çoğunu anlamadan ezberlemek zorunda kalıyorum	F, S2
Yüksek lisans eğitimim pandemi dönemine denk geldiği için okulun kütüphanesinden yararlanamadım	R, F
Pandemi nedeni ile karşımıza çıkan sorunlara okulda yardımcı olabilecek kişilere ulaşamadık	R, F
Akademik dil konusunda sıkıntılar yaşadım	R, S4
Bazı hocalar konuya hâkim olduğu halde dersi öğrenciye aktaramıyor	S1, S2
İlk başlarda adaptasyon sorunu yaşadım	R, S3
Sınıf arkadaşları ile sosyal medya üzerinden haberleştik bu yüzden eğitim de birbirimize katkımız olmadı	R
Kaldığım yurdun plan programlarına göre derslere yeteri kadar çalışmadım	F
Puanlamada "çan sistemi" olmasından memnun değilim	U
Yabancı dil bilgi eksikliği	E
Tez araştırma konusu için idari izinler hususunda gecikmeler yaşıyorum	R1
Ders kayıtları ile ilgili sorunlar yaşadım	E1
Çözüm Yöntemleri	Katılımcı
Uygulama olmayan dersleri ezberleyerek sınavı geçiyorum	F, H, S2
Kaynakları internette araştırıyorum	R, F
Bu durumu derse daha fazla çalışarak ve ek araştırmalar yaparak çözmeye çalıştım	R, S4
Kaldığım yurttan ikinci dönem ayrıldım	F

Akademik dil geliştirmek için Türkçe kitaplar ve makaleler okuyorum	R
Adaptasyon sorunu zamanla kendiliğinden çözüyor	S3
İlgili idari izinlerin çıkmasını beklemekteyim	R1
Öğrenci işlerindeki görevli memurlarla sorunları çözdüm	E1
Çözüm Önerileri	Katılımcı
Yabancı uyruklu öğrencilere yönelik kredi veya burs teklifleri olursa iyi olur.	M, F, R, G, H, S4
Eğitimde kısa süreli de olsa uygulama yapılması verimli olur.	G, H, S4
Lisansüstü eğitimde sınav yerine uygulamalar yapılmalı	R, S4
Uzaktan eğitim derslerinde Öğrenci ve Hoca bir birilerini görmeliler	R, F
Üniversitelerde her bölüme ait kütüphane olmalı ve mümkün olduğu kadar materyaller çevrimiçi platforma taşınmalı	R
Her yıl üniversitelerde öğrencilere yapılan sınavlar, sözlü olarak hocalara da yapılırsa bu sorunu çözmeye ve söz konusu eğitimin daha verimli hale gelmesini sağlanacaktır.	S1
Çan sisteminin kaldırılması öğrencilerin başarısını arttıracığını düşünüyorum	U
İzin talep formları ve yazılı diğer dilekçelere hızlı yanıt verilip verilmediği hususunda yönetmenlik tarafından denetlenme getirilmelidir	R1
Üniversitede kayıtlarla ilgili sorun yaşayan öğrenciler gerekli birim memurlarından yardım talep etsinler	E1

Tablo. 2 incelendiğinde öğrencilerin genel olarak eğitim öğretim ile alakalı birtakım sorunları yaşadıkları söylenebilir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde eğitim öğretim sürecinin pandemi dönemine denk gelmesi nedeni ile birtakım zorluklar yaşadıkları, dil problemlerinden kaynaklı olarak dersleri anlayamama sorununu yaşadıkları, üniversitenin kütüphanesinden yeterince yararlanamadıkları, uyum sorunu yaşadıkları, idari olarak birtakım sorunlar yaşadıkları gözlenmiştir. Yaşanan bu sorunlara ilişkin olarak bazı katılımcıların görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Eğitimin uygulamalı olarak yapılması işlenen dersleri daha iyi anlamak ve öğrenmek için etkili olacaktır, Kaldığım özel yurdun plan programı derslerimi ve yaşamımı olumsuz etkiledi.”(F)

“Yüksek lisans eğitimi covid19 dönemine denk geldiği için okul kütüphanesinden ve okulun diğer kaynaklarından yararlanamadım, sınıftaki diğer arkadaşlar ile görüşemedik bir birimizle fikir alışverişi yapamadık ve katkı sağlayamadık, Online eğitime ilk defa katılmanın verdiği tecrübesizlik ile ilk başlarda adaptasyon sorunu yaşadım, Yabancı uyruklu olduğum için akademik dil konusunda sıkıntılar yaşadım.” (R)

“Eğitim-öğretimle ilgili bir sorun yaşamadım.”(M, S, K, G, H)

“Hocalarımızdan bazıları konuya iyi hâkim olsalar da sınıfa iyi aktarmadılar sanki ellerinde olan materyali anlatıp bitirmeye çalışıyorlardı.”(S1, S2)

“Ders kaydı yaparken kredi, AKTS kaynaklı ve seçmeli ders ekleme konusunda sorunlar yaşadım.”(E1)

“Tez konusunu belirledikten sonra idari izinler için müracaat ettim bir ay geçmesine rağmen gerekli izinler çıkmadı daha, her aşamadaki izin en az 20 gün sürüyor.”(R1)

Tablo.1’deki veriler incelendiğinde katılımcılar, eğitim öğretim ile alakalı olarak yaşamış oldukları sorunların çözümüne ilişkin olarak, öğrencilerin dersi anlayamama sorununu ezberleme ve daha fazla çalışarak ve ek araştırmalar yaparak çözmeye çalıştıklarını, kütüphaneden yararlanamama sorununu internet üzerinden kaynaklara ulaşarak çözmeye çalıştıklarını, kaldığı yurt ile ilgili sorunları yurttan ayrılarak, yaşamış olduğu akademik dil problemini Türkçe kitaplar ve makaleler okuyarak çözmeye çalıştıklarını, başlangıçta yaşadıkları uyum probleminin ise zaman içerisinde kendiliğinden çözüldüğünü ifade etmişlerdir. Katılımcıların bu konu ile ilgili görüşlerinden bazılarına aşağıda yer almaktadır.

“Uygulama yapılmayan, yani öğrenemediğim dersleri ezberleyerek sınavı geçiyorum.”(F, H, S2)

“İnternet kaynaklarından birçok konuya ilişkin uygulamalı örnekler buluyor ve ona çalışıyorum.”(R, F)

“Kaldığım yurttan ayrıldım eve yerleştim.”(F)

“Akademik dil sıkıntısını derse daha fazla çalışarak ve ek araştırmalar yaparak çözmeye çalıştım.”(R, S4)

Tablo. 2 incelendiğinde katılımcıların problemlere karşı çözüm önerileri olarak, Lisansüstü eğitimde uygulamalara üstünlük verilmeli, uzaktan eğitim derslerinde öğrenci ve hoca bir birilerini görmeli, öğrencilere yapılan sınavlar sözlü olarak hocalara da yapılmalı, her bölüme ait kütüphane olmalı ve mümkün olduğu kadar materyaller çevrimiçi platforma taşınmalı, çan sistemi kaldırılmalı, kısa süreli de olsa uygulamalı eğitimler olmalı, yabancı uyruklu öğrencilere yönelik kredi ve ya burs teklifleri olmalı, yönetmenlik tarafından ilgili birimlere denetlenme getirilmeli önerilerinde bulunmuşlardır. Bu konu ile ilgili katılımcıların görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Lisansüstü eğitimlerde uygulamalı dersler yapılmalı.” (R, S4)

“Üniversitelerde her bölüme ait kütüphane olmalı ve mümkün olduğu kadar materyaller çevrimiçi platforma taşınmalı ki öğrenciler bölüm ile alakalı kitaplara ve diğer materyallere rahatlıkla ulaşabilsinler.”(R,F)

“Uzaktan eğitim derslerinde öğrenci ve hoca bir birilerini görmeliler ve öğrenciler de derse katılım sağlamalılar.” (R)

“Üniversitelerde öğrencilere yapılan sınavlar sözlü olarak hocalara da yapılırsa hocaların ders anlatma becerisi test edilmiş olur.” (S1)

“Çan sisteminin kaldırılması öğrencilerin başarısını arttıracığını düşünüyorum çünkü öğrencilerin başarısı sınıfın başarısından etkilenmeyecektir.” (U)

“Uygulamalı eğitimlere üstünlük verilmeli, yaparak öğrenmek daha kalıcı olmaktadır.” (G, H, S4)

“Yabancı uyruklu öğrencilere burs ve kredi imkânları sunulursa daha iyi olur, öğrenciler dışarıda çalışarak geçimlerini sağlıyorlar dışarda çalışacakları zamanı eğitime harcarsa daha başarılı olurlar.” (M, F, R, G, H, S4)

“İzin talep formları ve yazılı diğer dilekçelere hızlı yanıt verilir vermediği hususunda yönetmenlik tarafından ilgili birimlere denetleme getirilirse daha hızlı sonuçlar alacağımıza inanıyorum.” (R1)

“Kayıtlarla ilgili sorun yaşayan öğrenciler gerekli birim memurlarından yardım talep etsinler onlar yardımcı oluyorlar.” (E1)

3.2. Sosyal Yaşam ve Kültürel Uyumla İlgili Bulgular

Katılımcılara sorulan “Kayıtlı veya mezun olduğunuz üniversitedeki sosyal yaşam ve kültürel uyum ile ilgili sorunlarınız oldu mu? Varsa bu sorunlar nelerdir? Bu sorunları nasıl çözüyorsunuz/çözdünüz? Çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 2’ de sunulmuştur.

Tablo 3.Sosyal yaşam ve kültürel uyum ile ilgili problemler, çözüm ve çözüm önerileri

Problemler	Katılımcı
Sosyal yaşam ve kültürel uyum ile ilgili bir sorun yaşamadım.	M, S, S1, U, K, G, H, S3, R1, E1, S4
Dil yetersizliğinden ötürü konuları iyi anlayamadım	R, E
Kültürel uyum açısından çok az farklılıklar yaşadım	M, S2
Üniversitedeki sosyal yaşamım sadece uzaktan eğitimle sınırlı kaldı.	R
Pandemi nedeni ile üniversite ortamı hiç olmadı	R
Kendi kültürüm ile buranın kültürü benzer olmasına rağmen bazen anlama sorunu yaşadım.	R
Çözüm Yöntemleri	Katılımcı
Ortak kültürel değerler sayesinde farklılıkları kapatmayı başardım.	M, S2
Zamanla kültüre adapte oldum ve karşılaştığım sorunlarla daha kolay baş edebildim.	R
Dil yetersizliğinden ötürü sınıf arkadaşlarımdan daha çok çalışarak aradaki farkı kapatmaya çalıştım	R
Yaşadığım sorunlara kaldığım yurttan ayrılarak çözüm buldum	F
Yurttan ayrıldıktan sonra hastanede muayene oldum ve doktorun tavsiyeleri ile sorunları atlattım	F
Kaldığım yurdun şartlarından ötürü sosyal aktivitelere katılamadım	F
Kaldığım yurdun şartlarından ötürü psikolojik sorunlar yaşadım	F
Çözüm Önerileri	Katılımcı
Öğrencilerin Türkiye’ye gelmeden önce iyi araştırma yapmalarını ve olası problemlere hazırlıklı olmalarını öneriyorum.	R, H
Öğrencilere akademik dil için kitap ve makale okumalarını öneriyorum	R
Üniversite öğrencilerine şehrin her yerinde ayrıcalık tanınmalıdır, çünkü sosyal yaşam olması aynı zamanda maddi durum olup olmamasıyla ilgilidir.	G
Üniversitelerde ilk dönemden itibaren öğrencileri birlikte staj, ekip işi ve grup şeklinde uygulamalı derslere yer verilmesi sosyal ve samimi ortamın daha hızlı oluşması için zemin oluşturur.	S3

Tablo.3 incelendiğinde katılımcılar sosyal yaşam ve kültürel uyum ile ilgili genel olarak herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda sorun yaşayan katılımcılar ise dil yetersizliği, kültürel uyum, pandemi nedeni ile uzaktan eğitim sürecinin olması ve bundan dolayı sosyal yaşantının sınırlı kalması, pandemi nedeni ile üniversite ortamının olmaması, kaldıkları yurt şartları nedeniyle sosyal yaşantının sınırlı olması ve bu nedenle psikolojik sorunların yaşanması gibi başlıklarda sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda sorun yaşayan katılımcıların görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir;

“Yüksek lisans dönemim pandemiye denk geldiği için sosyal yaşamım uzaktan eğitimle sınırlı kaldı. Pandemi nedeni ile üniversite ortamı olmadı, öğrenci arkadaşlar ile zoom, skype üzerinden görüştük. Kültürlerimiz çok yakın olmasına rağmen bazı durumları ve olayları anlama konusunda sorunları yaşadım.” (R)

“Dil yetersizliğinden ötürü derste işlenen konuları iyi anlayamadım.” (R, E)

“Kaldığım yurdun şartlarından ötürü sosyal aktivitelere katılmaya zamanım olmadı. Kaldığım yurdun şartlarından ötürü aşırı baskı, sinir ve stres sonucu psikolojik sorunlar yaşadım.” (F)

“Kültürel uyum açısından çok fazla olmasa da farklılıklar yaşadım.” (M, S2)

Tablo 2 incelendiğinde katılımcılar yaşadıkları problemlere karşı çözüm önerileri: Adapte olmak, daha çok çalışmak, yurttan ayrılmak, muayene olmak, ortak değerler başlıkları altında toplanmıştır. Katılımcıların bu konudaki görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir.

“Yerli arkadaşlar edindikçe, kitap okudukça kültüre adapte oldum ve karşılaştığım sorunlarla daha kolay baş edebildi. Dil eksikliğini gidermek için arkadaşlarımdan daha çok ders çalıştım, kitap okudum, makale okudu, film izledim ve bu şekilde eksiklerimi tamamlamaya çalıştım.” (R)

“Kaldığım yurttan ayrılarak eve geçtim yeni arkadaşlarla yeni ev ortamı bana çok iyi geldi. Yurttan ayrıldıktan sonra hastaneye gittim doktorun muayeneden sonra uyguladığı tedavi yöntemi ile yaşadığım travmaları atlattım.” (F)

“Kültürlerimizin benzerliği, yakınlığı ve arkadaş çevresi sayesinde arada olan farklılıklar zamanla kendiliğinden kapandı.” (M, S2)

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların problemlere karşı çözüm önerileri: akademik dil, araştırma, sosyal yaşam, staj, uygulamalı eğitim başlıkları altında toplanmıştır. Bu konuda katılımcılar aşağıdaki görüşleri ifade etmişlerdir.

“Üniversiteye başlayan öğrenciler kalacakları yurtları derinlemesine araştırınsınlar plan programına hâkim olsunlar sonra konaklamaya sonra karar versinler.” (F)

“Öğrencilere akademik dillerini geliştirmek için çok fazla kitap ve makale okumalarını şiddetle öneriyorum.” (R)

“Türkiye’ye gelmeden önce iyi araştırma yapmalarını mümkün oldukça tanıdık güvenilir danışmanlık hizmeti veren şirketlerden destek almalarını ve olası problemlere karşı ön hazırlıklı olmalarını öneriyorum.” (R,H)

“Üniversitede eğitim alan öğrencilere sosyal yaşam merkezlerinin hepsinde ayrıcalık tanınmalı, uygun fiyat teklif edilmeli çünkü maddi durumu iyi olan ve olmayan öğrenciler sosyal yaşam konusunda maddi duruma göre ayrılıyorlar.” (G)

“Üniversitenin ilk dönemden itibaren staj, uygulamalı derseler, grupla çalışma sosyal ve samimi ortam oluşturur.” (S3)

3.3. Mali, İdari ve Resmi İşlemlerle İlgili Bulgular

Katılımcılara yöneltilen “Türkiye’deki öğreniminiz süresince mali, idari ve resmi işlemler ile ilgili sorunlarınız oldu mu? Varsa bu sorunlar nelerdir? Bu sorunları nasıl çözüyorsunuz/çözdünüz? Çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların mali, idari ve resmi işlemler ile ilgili problemler, çözüm ve çözüm önerileri

Problemler	Katılımcı
Mali, idari ve resmi işlemler ile ilgili sorunum olmadı	F, E, S1, K,G, H, S3, R1, S2, E1, S4
Öğrenci işleri ile sorun yaşadım, bazı memurlar işlerine hâkim olmadıklarından yanlış yönlendirme yaptılar	S, U
Yabancı uyruklu öğrenci olduğum için Üniversite'ye her dönem için katı payı harç ücreti ödüyorum	R
Katki payı dövize endeksli olduğu için harç miktarı yükseliyor	R
Sağlık sigortası ücreti 7 defa arttı	R
Gıda ve kıyafet fiyatları ile birlikte toplu taşıma araçlarının da fiyatı artması yaşamımız olumsuz etkiliyor	R
Resmi işlemlerle ilgili sorunum olmadı.	R
İdari ve resmi açıdan bir sıkıntı yaşamadım	M
Mali olarak üniversite harçlarını ödemekte sorunlar yaşadım.	M
Çözüm Yöntemleri	Katılımcı
Sağlık sigortası olarak özel sağlık sigortalarını kullanmaları daha iyi olacaktır	R, H
Maddi durumu iyi olmayan öğrencilerin işe başlamadan yüksek lisansa başlamamalarını öneriyorum	R
İlgili kurumdaki memurlar görevleri hakkında ve öğrencilerle iletişim konusunda eğitim görmeliler	S
Çözüm Önerileri	Katılımcı
Maddi sorunları çözmek için çalışıyorum	R
Tanıdık iş insanları zaman zaman gıda yardımı yapıyorlar	R
Üniversitenin yemek bursundan yararlanıyorum	R
Dersten kalan zamanlarda çalışarak harç ücretini ödedim	M
Konu ile ilgili bilgisi olan arkadaşlardan destek alarak sorunlarımı çözdüm	S

Tablo.4 teki ifade edilen görüşler doğrultusunda katılımcıların çoğunlukla mali, idari ve resmi işlemler konusunda sorun yaşamadıkları söylenebilir. Sorun yaşayan katılımcıların ise, öğrenci işleri ile ilgili sorunlar yaşadıkları, katkı payı ödeme ile ilgili, sağlık sigortası ödemesi ile ilgili sorunlar yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu konuda katılımcıların bazı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“Yabancı uyruklu olduğum için harç ücreti ödüyorum ve ödediğim harç ücreti döviz bazlı olduğu için her dönem yükselen döviz karşılığında harç ücretimi ödemekte güçlük çekiyorum, sağlık sigortası ücretleri her zaman artış gösteriyor, giyim, gıda ve toplu taşıma araçları ücreti fazla olduğundan zorlanıyorum.”(R)

“Mali ve resmi işlemlerle ilgili bir sunumuz olmadı.”(F, E, S1, K, G, H, S3, R1, S2, E1, S4)

“İdari ve resmi açıdan bir sıkıntı yaşamadım ancak derslerden geri kalan zamanlarda harç ücretimi ödemek için ve diğer kişisel giderlerimi karşılaya bilmek için çalışmak zorunda kaldım.”(M)

“Öğrenci işleri ile sorun yaşadım, bazı memurlar işlerine hâkim olmadıklarından veya umursamaz davrandıklarından ötürü yanlış yönlendirme yaptılar ve mağdur oldum.”(S, U)

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların uyguladığı çözümler dersten kalan zamanlarda çalışmak, Yemek burslarından yararlanmak, Dernek ve iş insanlarından destek almak başlıkları altında toplanmıştır. Bu konu ile ilgili katılımcıların görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Maddi sorunları halledebilmek için dersten kalan zamanlarda çalışıyorum. Bazen tanıdık çevreden tanıdık insanlar ve dernekler bize gıda yardımı yapıyorlar. Üniversitedeyken üniversitenin ihtiyaç sahibi öğrenciler sunmuş olduğu yemek bursundan yararlanıyorum.”(R)

“Ders sonrası garsonluk yapıyorum, geceler de otelde reception da çalışarak maddi giderlerimi karşıladım.”(M)

“Memurların yanlış yönlendirmeleri nedeniyle sorun yaşadığım işlemlerde konuya hâkim olan arkadaşlarımdan yardım alarak sorunlarımı hallettim.”(S)

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların problemlere karşı çözüm önerileri: ekonomik sorunların çözümü için işte çalışmak, Özel sağlık sigortasından yararlanmak, idari çalışanların iletişim ve görev konusunda eğitim almaları başlıkları altında toplanmıştır. Bu konu ile ilgili katılımcıların görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Maddi durumu iyi olmayan öğrencilerin herhangi bir işe başlamadan önce yüksek lisansa başlamamalarını kesinlikle öneriyorum.”(R)

“Öğrencilere sağlık sigortası olarak özel sağlık sigortalarını kullanmalarını öneriyorum SGK'ya göre çok daha uygun ve anlaşılabilir olduğu özel kurumlarda geçerlidir.”(R, H)

“İlgili kurumda görev yapan memurlar görevleri hakkında ve öğrencilerle iletişim kurma konusunda eğitim görmeliler.”(S)

3.4. Barınma ve Sağlıkla İlgili Bulgular

Katılımcılara sorulan “Türkiye’deki öğreniminiz süresince konaklama ve sağlık ile ilgili sorunlarınız oldu mu? Varsa bu sorunlar nelerdir? Bu sorunları nasıl çözüyorsunuz/çözdünüz? Çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 5. Konaklama ve sağlık ile ilgili problemler, çözüm ve çözüm önerileri

Problemler	Katılımcı
Konaklama ve sağlık alanında sıkıntı yaşamadım	R, E, K, S4
Konaklama ile ilgili sorunlar yaşadım.	M, S, U, G, H, S3, R1, S2, E1
Sağlıkla ilgili sorunlar yaşadım	F, S, S1
Lisansın tamamını ve yüksek lisansın güz döneminde xxx yurdunda kaldığım için sorunlar yaşadım	F
Çözüm Yöntemleri	Katılımcı
Okuldan birkaç arkadaş ile ev tutarak konaklama sorununu çözdük	M, S, G, H, R1, E1, S4
Çoğu kişi öğrencilere ev vermediği için, emlakçılara komisyon ödeyerek evi daha pahalıya tuttuk.	S3, S4, E1, G, R1
SGK sağlık sigortası pahalı olduğu için özel sağlık sigortası yaptırıldı oda hiçbir şeyi kapsamadığı için parayla muayene ve tedavi olduk	S, S1
Zamanımın çoğunu okulda kütüphanede geçirmeye çalışıyordum derslere çalışmak için	F
Uzun bir zaman özel sebeplerden dolayı yurdu terk edemiyordum, imkân bulduğum ilk zamanda yurttan ayrıldım	F
Belli aralıklarla Azerbaycan’dan olan öğrencilerle zaman geçirmek bana iyi geliyordu	F
Konakladığım kurum pahalı olduğu için ders öncesi ve sonrası çalışarak geçimimi sağlıyorum	U
Kaldığım Yurdu’n kendine özgü plan ve programı sağlığını olumsuz etkiledi	F
Çözüm Önerileri	Katılımcı
Yabancı öğrenci yurt kontenjanlarının artırılması gerek.	G, H, R1, S4
Öncelikli olarak yurtdışından gelen bayan öğrencilerin sorunları çözülmeli.	M, S
Konaklama sorununu, birkaç arkadaşla ev tutarak ya da devlet veya özel yurtlarla başvurarak kolaylıkla çözmek mümkündür.	
Ailenin çocukları ile her daim ilgilenmesi gerek hem maddi hem manevi olarak	F
Sağlıkla ilgili olarak hiç olmazsa acili ücretsiz yapsın devlet	S
Sağlığımıza daha çok dikkat etmemiz gerek	S1
Uluslararası öğrencilere özel yurtlar açılmalı	U

Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde katılımcıların genellikle konaklama ve sağlık konusunda sorunlar yaşadıkları anlaşılmaktadır. Özellikle katılımcıların konaklama konusunda sorun yaşadıkları, kaldıkları yurdun kendine özgü programından dolayı sorunlar yaşadıkları, konaklama noktasında yeterli imkân bulamadıkları, konaklama sorununun çözümü için daha fazla ücret ödemek zorunda kaldıkları görülmektedir. Bu konuda ifade edilen görüşlerden bazıları aşağıdaki gibidir.

“Maddi sorunlardan ötürü lisans döneminin tamamını, yüksek lisans döneminin bir kısmında özel bir yurttan kaldım. Kaldığım yurdun plan ve programı hem derslerimi hem de sağlığımı çok olumsuz etkiledi.”(F)

“Konaklama ile ilgili yer bulmakta zorlandık yurtlarda yer bulamadık, ev ararken ev sahipleri öğrencilere ev vermedikleri için emlakçılara fazla para vererek ev tutmak zorunda kaldık bu süreçte maddi ve manevi olarak çok zorluklar çektik.”(M, S, U, G, H, S3, R1, S2, E1)

“Kişisel sağlık sorunlarımız olduğu zaman hastanenin acil servisinden ücretsiz yararlınsak ta diğer kontroller ve ilaçlar için çok para ödedik.”(S, S1)

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların bu sorunların çözümlerine ilişkin uyguladığı çözümler ile ilgili katılımcıların görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Derslerde başarılı olmak için zamanımın çoğunu kütüphane de geçirdim, belirli zamanlarda Azerbaycan’dan olan arkadaşlarla vakit geçirerek geçici olarak rahatlıyordum, Fırsat bulduğum ilk adımda kaldığım yurttan ayrıldım eve geçtim.”(F)

“Konaklama sorununu çözmek için okuldan bir grup arkadaş ile birleşerek emlakçılardan ev tuttuk.”(M, S, G, H, R1, E1, S4)

“SGK’ya göre çok daha uygun olduğu için özel sağlık sigortası yaptırıldı ve özel sağlık sigortası devlet hastanesinde hiçbir hizmeti karşılamadığı için ücretli muayene olduk.”(S, S1)

“Konakladığım kurum pahalı olduğundan maddi ihtiyaçlarımı karşılamak için ders öncesi ve sonrası çalışıyorum.”(U)

“Ev sahipleri ile anlaşılıp kira kontratı imzaladığımız ve evin kirasını ödediğimiz halde komşuların baskısı ile biz eve taşınmadan ev sahibi bizi eve almadı, paramızı iade ederek geri çevirdi birkaç gün tanıdık arkadaşların evinde konakladık daha sonra emlakçıya komisyon ödeyerek ev tuttuk.”(S3, S4, E1, G, R1)

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların problemlere karşı çözüm önerileri: Aileler çocuklarıyla ilgilenmeli, yurtlarda denetim olmalı, konaklama için ev tutulmalı, hastane öğrencilere ücretsiz olmalı, uluslararası öğrencilere özel yurtlar açılmalı, yabancı öğrenci yurt kontenjanları arttırılmalı, kız öğrencilere öncelik verilmeli başlıkları adı altında toplanmıştır. Bu konu ile ilgili katılımcıların görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Aileler çocuklarıyla her daim ilgilenmeli çocuğunun kaldığı yurtların, evlerin durumlarını, plan programlarını görmeli ona göre bir yere emanet etmeli. Özellikle özel yurttan kalan öğrencilere devlet alakadar olmalı yurdun şartlarını plan programlarını denetlemeli.”(F)

“Öğrenciler konaklama için devlet ve özel yurtlarla başvurarak sorunlarını halledebilirler veya tanıdık birkaç kişi ile ev tutarak sorunlarını çöze bilirler.”(M,S)

“Öğrenciler için hastanelerde yapılan muayeneler ücretsiz olursa muayeneye verilen ücret ilaçlara verilir, Maddi durumu olan öğrenciler sağlık sigortası olarak SGK’ı seçsinler.”(S)

“Sağlıklı yaşamaya özen gösterin.”(S1)

“Uluslararası öğrenciler için özel yurtlar açılabilir.”(U)

“Uluslararası öğrenciler için yurt kontenjanları arttırılsın ve kız öğrencilere öncelik verilsin.”(G, H, R1, S4)

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında Türkiye’ye lisansüstü eğitim için gelen Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşlarının sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm yaklaşımları incelendi. Çalışma da eğitim-öğretim, sosyal yaşam, kültürel uyum, konaklama, sağlık mali, idari ve resmi işlemler gibi sorunlar ele alınıp değerlendirildi. Elde edilen sonuçlar alt problemler halinde aşağıdaki gibidir.

4.1. Eğitim ve Öğretimle İlgili Olanlar

Araştırmanın birinci problemine ilişkin elde edilen sonuçlara göre Azerbaycan’dan Türkiye’ye lisansüstü eğitim için gelen öğrencilerin eğitim gördükleri üniversitede eğitim öğretim konusunda bazı problemler yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin başlangıçta uyum sorunu yaşadıkları fakat zaman içerisinde uyum sorununu giderdikleri söylenebilir. Bununla birlikte, öğrencilerin bir kısmının öğrenim yaşantısının bir kısmı COVID 19 pandemi süreci sebebiyle çeşitli kısıtlama ve sınırlamaların yaşandığı döneme rastlamaktadır. Bu sebeple, normal dönemlerde yaşanması muhtemel olmayan bazı sorunların yanı sıra, üniversitenin bulunduğu yerleşkeden uzak kalmak suretiyle öğrencilerin ilave bazı sorunlar yaşadığı anlaşılmıştır. Bu dönemde diğer öğretim kurumlarında olduğu gibi, üniversitelerde de uzaktan eğitim sürecinin yürütülmesi sebebiyle öğrenciler öğrenim gördükleri üniversitenin fiziki, sosyal ve kültürel bazı imkânlarından yararlanamamıştır. Görüşme yapılan öğrencilerin bir kısmı bu hususu ayrıca belirtmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin Türkçe dil konusunda sorunlar yaşadıkları da anlaşılmaktadır. Bu sorunun hem derslerde hem de ders dışındaki diğer iletişim süreçlerinde zaman zaman sorun oluşturduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar Azerbaycan Türkçesi ile Türkiye Türkçesi birbirine yakın diller olsa da bazı farklılıkların bulunduğu bilinmektedir. Türkçenin iki farklı lehçesi arasında gramer, ses bilgisi (fonetik), kelime bilgisi (morfoloji) ve söz dizimi (syntax), vurgu ve telaffuz bakımından bazı farklılıkların olduğu belirtilmektedir (Özyürek, 2009). Bu sebeple katılımcıların bazı dil problemleri yaşamasının doğal olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, benzer bazı çalışmalarda da Azerbaycan kökenli öğrencilerin bazı dil sorunları yaşandığı tespit edilmiştir (Ehtiyar, Güzel ve Rzazade, 2021; Çöllü ve Öztürk, 2009).

Dersler ve idari süreçler de katılımcıların sorun yaşadığı diğer konulardır. Bazı öğrencilerin öğretim elemanları ile sorun yaşadığı, ayrıca ders kaydı ve üniversitenin değerlendirme sistemi kaynaklı sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin üniversitede karşılaştığı bürokratik süreçlerin kendi ülkesindeki süreçlerden farklı olması bu tür sorunların yaşanması olası görülmektedir. Çünkü her iki ülkenin eğitim sistemi yapılanmasının yanı sıra bürokratik sistem ve süreçleri bazı konularda birbirinden farklıdır (Settarova, 2016; Memduhoğlu ve Yılmaz, 2021). Ayrıca daha önce belirtilen dil sorunları bu sorunların daha derinden hissedilmesine katkı sağlayabilir. Çünkü konuşulan dil ile ilgili yetersizlikler iletişim engeli oluşturacağından, diğer etkileşim süreçlerinde bazı sorunların yaşanmasına sebep olabilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğrenciler yaşadıkları bu sorunların çözümüne ilişkin olarak, genellikle bireysel çözümler ürettiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin dersi anlayamama sorununa daha fazla ders çalışarak, ek çalışma yaparak, dil gelişimi konusunda daha fazla Türkçe makale ve kitaplar okuyarak, idari konularda ise ilgili görevliler ile iletişime geçerek sorunlarını çözmeye çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

4.2. Sosyal Yaşam ve Kültürel Uyumla İlgili Olanlar

Araştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal yaşam ve kültürel uyum konusunda genellikle sorun yaşamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre az sayıda öğrencinin sorun yaşadığı ve sorun yaşayan öğrencilerin dil, kültürel uyum, uzaktan eğitimden dolayı sosyal aktiviteler konusunda birtakım sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Farklı bir ülkeden farklı bir kültürden ve yaşam tarzından geliyor olmanın getirmiş olduğu yabancılaşma ve kültürel uyumsuzluğun yaşanmış olması normal olarak görülebilir. Zamanla süreç içerisinde etkileşim ve iletişim kurulması, Türkçe konuşabilme ve anlama yeterliliğinin kazanılması bu yaşanan sorunların giderilmesine katkıda bulunabilir.

Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler yaşadıkları sorunların çözümüne ilişkin olarak, yaşadıkları kültürel uyum sorununun zaman içerisinde çözüldüğünü, dil konusunda yaşadıkları sorunu daha fazla çalışarak çözdükleri sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler kendi yaşadıkları sorunları yeni gelecek olan öğrencilerin yaşamaması için önceden gidecekleri üniversite ve şehir ile ilgili önceden araştırma yapmaları, dil konusunda sorun yaşamamaları için Türkçe kaynakları okumalarını, üniversitelerde sosyal ve kültürel faaliyetlerin artırılması gibi önerilerde buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

4.3. Mali, İdari ve Resmi İşlemlerle İlgili Olanlar

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Azerbaycan'dan Türkiye'ye lisansüstü eğitim için gelen öğrencilerin mali, idari ve resmi konularda genellikle sorun yaşamadıkları, sorun yaşayan öğrencilerin ise genellikle katkı payı, sağlık sigortası, fiyatların sürekli artması gibi konularda sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sorun yaşayan öğrencilerin bu sorunlarının çözümünde genellikle bir işte çalışma gıda yardımları alma, üniversiteden yemek bursu alarak, diğer arkadaşlarından yardım alma yolunu tercih ederek çözmeye çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. İlgili bazı kaynaklar (Enterieva ve Sezgin, 2016; Yardımcıoğlu, Beşel ve Savaşan, 2017; Ehtiyar, Güzel ve Rzazade, 2021) Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin sağlık sigortasının yanı sıra maddi konularda da bazı sorunlar yaşadığını göstermiştir.

Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin geldikleri coğrafyalar dikkate alındığında gelişmiş düzeyleri genelde düşük olan ülkelere geldikleri söylenebilir. Geldikleri ülkelerin yurt dışı öğrencilere sağladığı imkânlar, ailelerin ekonomik düzeyleri, öğrenim gördükleri üniversitenin imkan ve koşulları dikkate alındığında bu durumun çeşitlilik arz edeceğini söyleyebiliriz.

4.4. Barınma ve Sağlıkla İlgili Olanlar

Araştırma sonuçlarına göre Azerbaycan'dan Türkiye'ye lisansüstü eğitim için gelen öğrencilerin genellikle konaklama konusunda sorun yaşadıkları gözlenmiştir. Öğrencilerin konaklama ile ilgili olarak yer bulamadıkları, bu yüzden fazla ücret ödeyerek özel yurtlarda kaldıkları özel yurtlarında kendi özel plan ve programlarının olduğu ve bu yüzden derslerinin ve sağlıklarının bundan olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte kalacak yer bulamayan öğrencilerin evlere yöneldiği, ev sahiplerinin de öğrencilere ev kiralamadığı bu yüzden emlakçılara fazla ücret ödeyerek ev kiralayabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin sağlık giderleri noktasında da sorunlar yaşadıkları, poliklinik muayenesi ve ilaç ödemeleri noktasında sıkıntılar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde, Özkan ve Acar Güvendir (2015) tarafından uluslararası öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada uluslararası öğrencilerin başlıca dersi anlamama, ekonomik sıkıntı, dil sıkıntısı, barınma ve ulaşım giderleri gibi konularda sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Şeker ve Akman (2016) tarafından yapılan bir başka araştırma da ise uluslararası öğrencilerin Türkiye'de yaşadıkları en fazla sorunların dil sorunu, kalacak yer sorunu olduğu sonucu elde edilmiştir. Köleoğlu (2018) yaptığı araştırmada uluslararası öğrencilerin yaşadığı sorunların sırasıyla ekonomik, barınma, Türkçe, arkadaşlık ilişkileri, kültürel farklılıklar, insanların davranışları ve eğitim sistemi kaynaklı sorunlar olduğunu tespit etmiştir. Yardımcıoğlu, Beşel ve Savaşan (2017) yaptıkları araştırmada uluslararası öğrencilerin yarıya yakınının genel sağlık sigortasının olduğu, geriye kalanların ise ya özel sağlık sigortalarının olduğu, ya da hiçbir sağlık sigortalarının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı çalışmada öğrencilerin barınmalarını genelde devlet yurtlarında kiralık evlerde ve özel yurtlarda sağladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Topal ve Tauscher (2020) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise uluslararası öğrencilerin kalacak yer bulmada sorun yaşamadıkları tespit edilmiştir.

Uluslararası öğrencilerin yükseköğretim sürecinde yaşadığı problemlerle ilgili bir çalışmada (Kocabıyık, Bacıoğlu ve Güvendir, 2019) öğrencilerin yaşadıkları sorunların sırasıyla, “üniversitenin uluslararası öğrenciler için hizmetlerinin azlığı, aileden uzak olma, Türk vatandaşı olamamaktan dolayı ayrımcılığa maruz kalma, ekonomik sıkıntı, dile hakim olamama, kültüre uyum sağlayamama, barınma sıkıntısı, yalnızlık ve son olarak sosyal ortamlara katılamama” takip etmektedir. Aynı çalışmada öğrencilerin Türkçe anlama ve konuşma noktasında da sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Ancak öğrencilerin kültürel uyum konusunda genellikle sorun yaşamadıkları tespit edilmiştir. Koçyiğit ve Erdem (2016) yaptıkları çalışmada uluslararası öğrencilerin Türkiye’de öğrenim süreçleri boyunca en fazla maddi problemler, kalacak yer ve ulaşım konularında sorun yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Cevher (2016) yaptıkları çalışmada uluslararası öğrencilerin eğitim öğretim sürecinde Türkçe öğrenme konusunda yeterli desteği bulamadıklarını, öğretim elemanlarının ders sonrası yeteri kadar destek vermemeleri barınma maliyetlerinin yüksek olması ve yurt ve barınma konusunda sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Sasa (2017) yaptığı çalışmada uluslararası öğrencilerin maddi imkanlar konusunda sorunlar yaşadığı harç ücretlerinin ve barınma ücretlerinin yüksek olduğu, öğrenim gördükleri üniversitenin burs ve yurt gibi konularda yeterli desteği alamadıklarını tespit etmiştir. Bununla birlikte uluslararası öğrencilerin buldukları şehrin tanıtılması noktasında ve okula uyum konusunda öğrenim gördükleri üniversiteden yeterli desteği alamadıkları sonucuna ulaşmıştır. Ghanbary (2017) yaptığı çalışmada uluslararası öğrencilerin genellikle eğitim sürecinde en fazla eğitim dilinin farklılığından zorlandığı, konaklama noktasında ise özel yurtlarda ve öğrenci evlerinde kaldıkları sonucuna ulaşmıştır. Nkoko (2016) yaptığı çalışmada uluslararası öğrencilerin en fazla dil konusunda sorun yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Can (2019) yaptığı çalışmada uluslararası öğrencilerin eğitim sürecinde en fazla dil konusunda sorun yaşamakla birlikte barınma konusunda yüksek fiyatlardan, kültürel uyum konusunda, sağlık sigortası noktasında, yüksek öğrenim ücretleri konusunda, öğrenci işlerinden yeterince faydalanamama konusunda sorun yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilebilir.

- ✓ Alanyazında ki çalışmalarda genellikle öğrencilerin dil konusunda problemler yaşadığı tespit edilmiştir. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak Türkiye’ye gelen uluslararası öğrencilerin Türkçe Öğretim Merkezlerinin yapmış olduğu Türkçe yeterlilik sınavlarına ek olarak öğrenim sürecine başlamadan önce öğrencilerin Türkçe konuşma ve anlama sorunlarının çözümüne yönelik olarak hızlandırılmış eğitim ya da belli bir sürece yayılmış eğitim faaliyetleri yürütülebilir.
- ✓ Genellikle uluslararası öğrencilerin ekonomik sıkıntılar yaşadıkları ve bu yüzden bazı öğrencilerin çalışmak zorunda kaldıkları tespit edilmiştir. Bu soruna yönelik olarak üniversitelerin burs imkanlarını geliştirerek öğrencilere maddi anlamda destek olabilirler.
- ✓ Uluslararası öğrencilerin barınma konusunda problemler yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak Devlet yurtlarında ve özel yurtlarda uluslararası öğrenciler için özel kontenjanlar ayrılabilir. Veya üniversiteler uluslararası öğrencilerin barınma giderlerine katkısı bulunabilir.
- ✓ Uluslararası öğrencilerin sosyal yaşam ve kültürel uyum noktasında sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu sorunun çözümü noktasında Üniversitelerin uluslararası öğrencilerin uyumu noktasında onlara oryantasyon eğitimi vererek ve ilgili kurumlar ile işbirliği içerisinde bulunduğu şehrin tanıtımını sağlayarak katkıda bulunabilirler.

KAYNAKÇA

1. Aslan, H. ve Babirzade, K. (2020). Türkiye’de ve Avusturalya’da öğrenim gören yabancı uyruklu yüksek lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 39(2), 1-21.
2. Avcı, Ö. H., Koç, M. ve Bayar, Ö. (2018). Uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki yükseköğrenimi değerlendirmesi: Azerbaycan örneği. *Yükseköğretim Dergisi*, 9(1), 75-83.
3. Can, M. A. (2019). *Uluslararası öğrencilerin uyum yıllarındaki deneyimleri, sorunları ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
4. Cevher, E. (2016). Yükseköğretimde uluslararası öğrenci hareketliliği ve memnuniyeti. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 337-349.
5. Çelik, İ. (2013). Türkiye’de yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sorunları, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.

6. Çöllü, F., & Öztürk, E. (2009). Türk cumhuriyetleri, Türk ve akraba topluluklarından Türkiye'ye yükseköğrenim görmek amacıyla gelen öğrencilerin uyum ve iletişim sorunları. *Journal of Azerbaijani Studies*, 12(1-2), 223-239.
7. De Wit, H. (2002). *Internationalization of higher education in the United States of America and Europe: A historical, comparative, and conceptual analysis*. Greenwood Publishing Group.
8. Ehtiyar, R., Güzel, Ö. ve Rzazade, H. (2021). Uluslararası Yükseköğrenim Öğrencilerinin Temel Sorun Alanları: Azerbaycan Uyruklu Öğrenciler Üzerinde Nitel Bir Çözümleme. *Yükseköğretim Dergisi*, 11(3), 705-716.
9. Enterieva, M. ve Sezgin, F. (2016). Türki Cumhuriyetlerden Türkiye'ye gelen yükseköğretim öğrencilerinin akademik ve sosyal beklentilerinin karşılanma düzeyi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 102-115.
10. Ghanbary, R. (2017). *Hacettepe Üniversitesinde eğitim gören uluslararası öğrencilerin profili, ihtiyaçları ve sorunları*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
11. Gökyer, N. (2017). Yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin psikolojik uyumları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 98-108.
12. Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. ve Taşgım, S. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
13. Gültekin, M. (2015). Yabancı uyruklu öğretmen adaylarının Türkiye'deki eğitimlerine yönelik görüşleri: Anadolu Üniversitesi örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(4), 7-20.
14. Kiroğlu, K. , Kesten, A. ve Elma, C. (2011). Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo- kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2) , 26-39.
15. Kocabıyık, O. O., Bacıoğlu, S. D. ve Güvendir, M. A. (2019). The problems of international students studying in higher education. *Journal of Human Sciences*, 16(2), 561-581.
16. Koçyiğit, M. ve Erdem, C. (2016). *Türkiye'de uluslararası öğrenci olmak: üniversite öğrencilerinin sorun, beklenti ve önerileri*, *Uluslararası Öğrenci Sempozyumu Bildiriler Kitabı 2015*, 213-227, Erişim adresi: <http://www.internationalstudentsymposium.com/2015-bildiler-kitabi.pdf> Erişim tarihi: 15.05.2022.
17. Köleoğlu, N. (2018). Uluslararası öğrencilerin sosyal uyum problemini belirlemede log-lineer model kullanımı. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 101-116.
18. Kumcağız, H., Dadashzadeh, R. ve Alakuş, K. (2016). Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ndeki yabancı uyruklu öğrencilerin sınıf düzeylerine göre yaşadıkları sorunlar. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 35(2), 37-50.
19. Memduhoğlu, H. B. ve Yılmaz, K. (2021). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* (10. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
20. Nkoko, M. M. (2016). *Yurtdışında eğitimin zorlukları: Türkiye, Akdeniz üniversitesi uluslararası öğrenciler örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
21. Özkan, G., Acar Güvendir, M.. (2015). Uluslararası öğrencilerin yaşam durumları: Kırklareli ve Trakya üniversiteleri örneği, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 174- 190.
22. Özyürek, R. (2009). Türk devlet ve topluluklarından Türkiye üniversitelerine gelen Türk soylu yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenimlerinde karşılaştıkları sorunlar. *Electronic Turkish Studies*, 4(3), 1819-1862.
23. Radmard, S. (2017). Türk üniversitelerindeki uluslararası öğrencilerin yükseköğretim taleplerini etkileyen etkenlerin incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (1), 67-77.
24. Sasa, S. (2017). Türkiye'de yükseköğrenim gören uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları yönetsel sorunlar, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
25. Settarova, M. (2016). Azerbaycan'da milli eğitim sisteminin yapılandırılması. *Tarih ve Uygarlık İstanbul Dergisi*, (9), 307-317.
26. Şahin, M. ve Demirtaş, H. (2014). Üniversitelerde yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarı düzeyleri, yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 44(204), 88-113.

27. Şeker, B. D., & Akman, E. (2016). Uluslararası öğrencilerin psikolojik ve sosyokültürel süreçleri. *Cukurova Medical Journal*, 41(3), 504-514.
28. Topal, F. ve Tauscher, S. (2020). Uluslararası öğrencilerin akademik ve sosyal yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar üzerine inceleme. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 15(1), 309-344.
29. Usta, S., Sayın, Y. ve Güzelipek, Y. A. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin kente ve üniversiteye uyumu: Karaman ili örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 565-577.
30. Yardımcıoğlu, F., Beşel, F. ve Savaşan, F. (2017). Uluslararası öğrencilerin sosyo-ekonomik problemleri ve çözüm önerileri (Sakarya Üniversitesi örneği). *Akademik İncelemeler Dergisi*, 12(1), 203-254.
31. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
32. Yıldırım, E. ve Köksal, H. (2017). Yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin gözüyle Türkiye, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3) , 297-323 .
33. YÖK (2019). Türkiye Yükseköğretim Sistemi, Ankara.
34. YÖK (2022). Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, Erişim tarihi: 06.06.2022, Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>